

Oponentský posudek na bakalářskou práci

Kristýna Malinková – Železné nástroje z oppida Třisov (ve sbírkách Oddělení pravěku a antického starověku NM). Praha 2014. 49 stran textu, 26 stran obrazových příloh, 2 přílohy (databáze-katalog, fotodokumentace) na CD.

Tématem bakalářské práce Kristýny Malinkové se staly železné nástroje z výzkumu jihočeského oppida Třisov vedeného Jiřím Břeněm v letech 1954–1982. Cílem autorky bylo nejen vytvoření přehledného katalogu nálezů uložených v Národním muzeu a jeho vyhodnocení z hlediska standardní typologie či prostorové distribuce, ale také porovnání třisovského souboru s obdobnými kolekcemi a zasazení třisovského oppida do kontextu obdobných (středo)evropských lokalit.

Včetně krátkého Úvodu a neméně stručného Závěru je vlastní text rozčleněn do sedmi kapitol. Pět kapitol (č. 2–6), jež tvoří jádro práce, je možné podle jejich zaměření rozdělit do dvou skupin – I. kapitoly věnované oppidu Třisov (č. 2, 5 a 6), II. kapitoly pojednávající o železářství v širším kontextu (č. 3, 4). Základní struktura díla je zvolena logicky a přehledně, problematičtější je zato věcná náplň některých částí. To platí především o kapitole 2.3 (Surovinové zdroje železa v okolí oppida), která je omezena fakticky na pouhé obecné konstatování o výskytu ložisek železné rudy v okolí Třisova. Výrazně lépe mohly být zpracovány také kapitoly o historii výzkumu Třisova a dalších českých i moravských oppid – autorka totiž opakuje řadu omylů, jež byly nedávno opraveny (Archeologie ve středních Čechách 16/2012, str. 468–486): namátkou první Píčov výzkum Stradonic proběhl již v roce 1894 (nikoliv 1895 – str. 6) atd. Bohužel vytváří také nové mýty, a to i v případě Třisova (terénní výzkum oppida probíhal jen do roku 1982, nikoliv do roku 1984 – str. 3).

Pasáže o dokladech železářských dílen a železných nástrojích na českých a moravských oppidech (v kapitole 3) obsahují výčet obecných informací o typech nalezených železných nástrojů či o objektech, jež by mohly souviset se železářstvím. Fakticky to ovšem žádná analýza (avizovaná v Úvodu – viz poslední věta na str. 1) není, jen „pouhé“ shromáždění/shrnutí základních údajů – zde by totiž byly nutné kvantifikace jednotlivých typů předmětů či souborů z jednotlivých oppid, jež by bylo možné porovnávat. Domnívám se, že minimálně u dvou oppid (Hrazany, Staré Hradisko) jsou přitom k takovéto analýze k dispozici potřebné kompletní prameny – u Hrazan katalogy L. Jansové, u Starého Hradiska diplomová práce A. Drechslera o železářské výrobě (autorka ji ostatně zná, neboť ji uvádí na str. 16).

Snad nejzdařilejší textovou částí bakalářské práce je 4. kapitola, v níž jsou shrnuty obecné základní informace o železářství doby laténské a představeny elementární kategorie železných nástrojů z hlediska jejich funkce. Je proto škoda, že při typologickém vyhodnocení souboru železných nástrojů z Třisova (kapitola 5.2) se autorka tohoto základního členění nedržela (srv. str. 22–26 vs. str. 28–35) – na stejnou hierarchickou úroveň totiž postavila kapitoly k některým typům předmětů (např. pilky, sekerky, nůžky) a k některým funkčním kategoriím (např. zemědělské nástroje). Vrátila se k němu teprve při vyhodnocení procentuálního zastoupení předmětů podle funkčních kategorií (str. 35, tab. 2). Orientaci v typologickém vyhodnocení souboru docela citelně ztěžuje okolnost, že v textu se na obrazové přílohy (tab. 1–23) odkazuje poněkud nesystematicky, u některých typů předmětů navíc není jejich výčet kompletní (typicky: nože – zmíněno je 26 exemplářů, v textu jsou ale typově přiřazeny jen 3 ks, tj. údaje o 23 ks musí čtenář hledat v katalogu na přiloženém CD; chybí třeba koželužský nůž, který je zato uveden na str. 38 při vyhodnocení plošné distribuce nálezů). Typologické vyhodnocení nálezů v textu práce je tudíž neúplné/nehotové, přestože katalog v tomto směru představoval dobrý výchozí bod.

Z textu práce (a také z katalogu-databáze na CD) vyplývá, že autorka neměla možnost pracovat s archivními prameny z Břeňova výzkumu (deníky jednotlivých výzkumných let, sešity s evidencí přírůstkových čísel a jejich „provázáním“ s jednotlivými nálezovými situacemi atd.), jež ovšem představují obzvláště u neinventovaných nálezů nezbytnou pomůcku k správné (a naprosto spolehlivé) lokalizaci jednotlivých artefaktů v rámci třisovského oppida. Jejich využití by totiž upřesnilo/doplnilo/opravilo řadu informací o lokalizaci jednotlivých (dosud neevidovaných) předmětů, a tím také zkvalitnilo vstupní data k prostorové analýze. Při lokalizaci jednotlivých ploch výzkumu

byla tudíž kolegyně fakticky odkázána pouze na (neúplně) publikované (a občas si protirečící) informace, u artefaktů mohla využít údaje z muzejní databáze DEMUS (u inventovaných předmětů), popř. pouze dobové provizorní nápisy na sáčcích či cedulkách vložených do sáčků (u neinventovaných a většinou také nekonzervovaných předmětů). Proto je pro mě poměrně obtížné hodnotit např. kvalitu katalogu nálezů či plošnou distribuci artefaktů (každopádně by však bylo vhodné vyznačit jednotlivé polohy, na nichž probíhaly výzkumy, na celkovém plánu Třísova; obr. 2 na str. 49 je nedostatečný, protože jsou na něm uvedeny jen čtyři plochy), neboť jsem měl před několika lety možnost s „břeňovskými“ archiváliemi detailně pracovat. U bakalářské práce by nebylo korektní klást toto pochybení/opomenutí za vinu autorce (ta evidentně vycházela z toho, co dostala v Národním muzeu k dispozici), výsledné dílo však právě z tohoto důvodu nutně (a podle mého soudu vcelku zbytečně) představuje do jisté míry polotovar.

Z formálního hlediska je nutné upozornit na poměrně výrazný nesoulad mezi pracemi citovanými v textu a pracemi uvedenými v soupisu literatury. V závěrečném soupisu literatury totiž postrádám více než 10 prací citovaných v textu (namátkou Franz 1942 na str. 2, Dubský 1949 na str. 3, Jöns 1997 na str. 4 atd.), naopak se v něm objevuje 10 prací, jež nejsou v textu vůbec citovány (namátkou Čižmářová 2004; Dubský 1932; Holodňák 1987 atd.). V několika případech je také zaměněno pořadí jmen u prací s více autory (namátkou Venclová – Dreslerová 2007 na str. 4 figuruje v soupisu literatury jako Dreslerová – Venclová 2007, navíc bez stran). Ne zcela optimální je také stylistická úroveň textu, obzvláště celá kapitola 3 je v tomto směru hodně kostrbatá. Literární obratnosti lze jistě dosáhnout praxí, v odborném textu každopádně není možné používat nespisovné obraty z běžné hovorové řeči, gramaticky nesprávné vazby či slangové výrazy.

Mám-li se pokusit o celkové zhodnocení předložené bakalářské práce, jejím kladem je bezesporu kompletní katalog železných nástrojů z Břeňových výzkumů a jejich zdařilá i názorná kresebná dokumentace. To je však povytce jediný smysluplný výsledek nesporného úsilí vážené kolegyně, jež lze vzhledem ke stavu, v němž se třísovský fond nachází (dostatečně o tom vypovídají fotografie nekonzervovaných/rozpadajících se železných artefaktů), jistě ocenit – ve stávající podobě ovšem není katalog fakticky využitelný, neboť je nutné zkvalitnit jej „vytěžením“ původních „břeňovských“ archiválií. Typologické vyhodnocení třísovského souboru je negativně poznamenáno opomenutím některých nálezů uvedených v katalogu a výraznou absencí odkazů na kresby tab. 1–23. Vyhodnocení z hlediska plošné distribuce by výrazně prospěly souhrnné statistické tabulky, grafy či vnesení zastoupení jednotlivých typů předmětů přímo do plánu oppida. Ostatní vymezené cíle (komparace s podobnými soubory, začlenění Třísova do kontextu obdobných lokalit) podle mého soudu přesáhly (současné) možnosti autorky a zřejmě i nároky kladené na bakalářskou práci – v textu se fakticky nijak neprojevily. V ambiciózní podobě, v níž byly uvedeny v Úvodu (str. 1), by byly vhodné spíše pro magisterskou (ne-li dokonce disertační) práci. I přes uvedené výhrady doporučuji bakalářskou práci Kristýny Malinkové k obhajobě.

V Praze, 1. září 2014

Mgr. Miloš Hlava, Ph.D.